

Contratemp

Pep Agut
Esther Ferrer
Joan Fontcuberta

Projecte commissariat per Pep Agut

14.12.11 > 27.01.12

Inauguració: dimecres 14 de desembre, 20:00 h.

“És a dir, que subministrar noves interpretacions és el mateix que produir una obra nova. I això vol dir, tanmateix, que tan sols adquireixen vigència com a diferències valuoses aquelles que es produeixen com a valuoses. Però si es produeixen així, llavors és perquè tenen un valor que les distingeix d'allò que és merament divers.”

“Allò nou no és simplement allò altre, sinó que és allò altre valuós: és allò altre que es considera suficientment valuós com per conservar-ho, investigar-ho, comentar-ho i criticar-ho, i per no deixar que desaparegui a l'instant següent.”

“Per a assolir un estatus de valor, aquestes particularitats individuals i trivials necessiten, en primer lloc, que se les interpreti novament i que se les integri en la memòria cultural.”

“Cada esdeveniment d'allò nou és, en el fons, la consumació d'una nova comparació de quelcom amb quelcom, una comparació que no s'havia donat fins aquest moment, perquè a ningú se li havia acudit. La memòria cultural és el record d'aquestes comparacions, i allò nou troba solament l'entrada en la memòria cultural quan consisteix en una comparació d'aquest tipus.”

Boris Groys, Sobre allò nou. Assaig d'una economia cultural .València, Editorial Pre-Textos, 2005

Sovint -i sembla una idea acceptada en general-, quan pensem en la galeria d'art pensem d'alguna manera en allò que en el món de l'art es pot veure com a nou, com a novetat. El concepte modernista d'avantguarda, però, si per avantguarda entenem allò que es vol pensar com a nou radical, es forja dins d'un concepte lineal del temps que poc a poc ha quedat envaït en les fases actuals del capitalisme per forces que impulsen les transformacions culturals quasi únicament com a productes de consum, si pot ser, massiu.

Així aquella via oberta pel lliure pensament -potser això que avui hem d'anomenar, amb certa contundència i esperit de resistència, pensament crític- i que es desenvolupava també a l'aixopluc de les iniciatives individuals en els gabinets d'art, resta força emmascarada pels processos d'espectacularització i comercialització que fins i tot falsifiquen les bases documentals destinades a produir memòria col·lectiva. Tots som conscients que la institucionalització avui de les produccions adscrites a les pràctiques culturals es veu enormement determinada per museus i biennals fortament escarrassits en els seus discursos i sovint travats per la força determinant del mercat.

Podríem dir, per tant, que en els temps de l'art purament mercantilitzat, d'alguna manera, les forces de resistència haurien d'articular espais que permetessin defugir els règims d'estetització de l'actualitat i tanmateix de les dinàmiques de formació de la història que s'articulen des del poder dels diners i combatre el ranci concepte de novetat consumista damunt el qual es construeixen.

Encara més, si el concepte mateix d'actualitat és pervertit pel sistema fins a buidar-lo de tot lligam amb les seves arrels, és a dir, fins a exhaurir-lo de tota responsabilitat i de tota possibilitat de construcció crítica envers allò que el conforma essencialment, aquests espais de resistència haurien de lluitar per assentar-lo en un temps més ampli que el determinat pel pur consumisme. Es tractaria, per tant, d'operar en el règim (sembla un oxímoron) d'una actualitat carregada de memòria i de projectar-la amb exigència crítica damunt el sistema.

Així, el teixit fonamental en un projecte expositiu d'actualitat podria molt bé constituir-se en la revisió d'allò que es fa a condició de fer-ho críticament, i per tal d'aportar una mirada que concentrés en els objectes triats el decurs d'un temps que es voldria ja consumit però que en expandir-lo promoguéssim i projectés una mirada diferent damunt la pura i simple actualitat. Hauria de contenir, més enllà de les necessitats de la pura estratègia, una certa dosi de reflexió meta-artística, una força discursiva que aprofundís el concepte mateix de memòria i, per tant, el marc de definició de la pròpia lògica constitutiva de l'obra.

Caldria repensar o redefinir des d'aquest punt de vista la tasca que pot fer un projecte galerístic compromès en el sentit que podríem descobrir que potser aquella idea de novetat a la qual ens referíem al principi no en seria l'única ànima de la seva dinàmica, sinó que també ho seria, paradoxalment, una certa concepció de la memòria i per tant d'allò vell. Podríem valorar que el fet que -com diu Groys- de subministrar noves interpretacions és el mateix que produir una obra nova ens pot obrir a elaborar tasques i models de relectura d'un passat recent que encara hauria d'estar amb nosaltres i que sovint queda ocult darrera d'un empobridor sentit del present radical que impedeix emancipar els discursos culturals d'un mercantilisme que és quasi histriònic.

Així, amb el pas canviat, a contratemp, quasi abduïts per una dinàmica que neutralitza en molt el sentit profund dels nostres treballs i els reclou en un marc de superficialitat, elaborem propostes que es solapen les unes damunt les altres dificultant a vegades que les primeres sedimentin els espais on s'havien proposat intervenir, i que no arrelin bé integrant-se de forma potent -creadora i creativa- en el teixit cultural.

Pep Agut, Novembre, 2011

Sobre les obres en exposició:

Pep Agut, *S/T (Habitacions exactes)*, 1989-2000, C-Photograph, 100 x 150 cm

En ocasió de la realització del meu projecte per a una exposició individual, li vaig encarregar una narració a l'escriptor Felipe Hernández per publicar-la, al costat de certes imatges, com a tercera part de la mateixa. El seu argument va sorgir de les converses que varem mantenir sobre diferents aspectes del projecte durant la seva estada a casa, concebuda en si mateixa com un projecte més (1986-87). Fet i fet el seu títol va acabar sent el del projecte i també el nom genèric per a un bon nombre de treballs relatius al mateix. Les imatges que l'acompanyarien, com així va ser, serien dues escenes de la vida quotidiana d'una família de classe mitjana en les quals les altres dues parts del projecte, el mur i les aquarel·les, apareixerien com a mer teló de fons, buidades de contingut i com a simples objectes decoratius. Es van editar 1.000 exemplars que es van distribuir gratuïtament entre el públic que va acudir.

Pep Agut, *Mim (Tentativa de salvació. Absurd)*, 30 x 25 x 25 cm

La idea d'imitar el gest del pintor i el gesto del model remet de manera irònica a la convenció rutinària de l'acte creatiu. La fotografia de l'artista, representant ambdós papapers alhora però en les dues cares del mateix suport, s'inscriu dins de la tradició moderna per la qual es constata la insuficiència del mateix llenguatge. La tàctica de l'emascament explícit estimula el diàleg amb l'espectador.

Pep Agut

Sobre Habitaciones exactas, MACBA, Barcelona, 2000, p.58 i p.93

Joan Miró in the vineyard of the Mas Miró, Montroig, Tarragona. Photo : Joaquim Gomis. 90x 86 cm.

Esbós preparatori per a Une cerise rouge, une scarabée vert, 1964, Tinta india sobre gelatina de plata, 60 x 50 cm/*Tragédie du chasseur de pierres*, 1964, Collage i gouache sobre gelatina de plata, 60 x 50 cm/*Esbós preparatori per a Saltimbanques à la belle étoile*, 1964 Collage, tinta i gouache sobre gelatina de plata 60 x 50 cm/*Escuma de la Mar amb cap de peix*, 1962-63 Fotografia + tinta china + acrílic, 60 x 50 cm

El país del sol naciente, 1962-63, Llapis, grafit, tinta, pastel i acrílic sobre pàgina impresa, 38 x 28 cm/*Brigitte amb un galant desconegut*, 1963, Tinta, acrílic i collage sobre pàgina impresa, 38 x 28 cm/*Goril·la, lloro i àngel al jardí del Edén*, 1962, Llapis, tinta i acrílic sobre pàgina impresa 38 x 28 cm/*Edison a un chien andalou*, 1962, Llapis i acrílic sobre pàgina impresa, 21 x 26 cm/*El túnel del temps*, 1962-63, Llapis i tinta sobre pàgina impresa, 38 x 28 cm.

"L'any 1994, vaig concebre la idea d'organitzar una exposició que mostrés les incursions al món de la fotografia per part de Picasso, Miró, Dalí i Tàpies, que em semblaven els quatre artistes espanyols més importants d'aquest segle. Se'm va ocórrer proposar que es realitzessin quatre mostres acollides simultània i respectivament pel Museu Picasso, la Fundació Miró, la Fundació Tàpies i el Teatre-Museu Dalí. Sorprenia que mai ningú hagués parat esment a la seva relació amb un dels mitjans amb el qual més en deute estaven l'estètica i la sensibilitat modernes: la fotografia. Aquestes quatre mostres simultànies es van titular: *Diürnes: anotacions de treball, Suite Montroig/ Suite Destino, Portlligat: Foto- documents i Suite Montseny: Foto pintures*. El que es va fer en la mostra *L'artista i la fotografia* (inventar una ocupació, en aquest cas la de col·leccionista i comissari, i cedir el protagonisme de la pròpia obra a treballs aliens que donessin versemblança a la presentació) no era una acció nova en la meua trajectòria. Per donar més coherència a aquesta quàdruple presentació vaig seleccionar sèries dels inicis dels anys seixanta que permeten reflectir la creativitat amb què els quatre artistes van treure partit dels recursos fotogràfics i la manera en què els resultats finals contribueixen al desenvolupament expressiu del llenguatge fotogràfic de l'època.

Aquesta primera indagació només pretén ser una presa de contacte amb la investigació de Picasso, Miró, Dalí i Tàpies en els dominis de les càmeres i la química fotogràfica, que satisfaci el creixent interès en la fotografia per part del públic aficionat a l'art. Amb aquests exemples ja queda patent que a les seves mans la fotografia es convertia en un fabulós instrument intensificador de la mirada o en un suport generador de nous assajos plàstics. En definitiva, ens demostren d'una vegada per sempre que la lent, la llum i els materials fotosensibles no són sinó eines que, com el pinzell i el pigment, fan possible el treball de l'artista."

Joan Fontcuberta.

Comissari del cicle expositiu *The artist and the photograph*.

The artist and the photograph, Actae ediciones, Barcelona, 1995, pp.7-11

Esther Ferrer - *Concert ZAJ (1984) / Per el camí d'anada i tornada / El fil del temps / Cara i creu / Ta te ti to tu / Canon de cadires*
Din_A4 / 29,70cm x 21 cm c/u

Abans de res, Ferrer és una *performer* per excel·lència, la seva procedència de les arts plàstiques ha influenciat la concepció de moltes accions. La seva trajectòria individual és coherent i sòlida, digna d'"una dona d'acció" transgressora, dinàmica, provocadora i lúcida. Segons l'artista, en una acció intervenen el temps, l'espai i la presència (no la representació), elements primordials per a qualsevol dels seus *performances*, que a més ella sol acompanyar amb música influenciada per l'artista John Cage. Per a Ferrer, tant el performance com l'espectador realitzen l'acció. El públic participa automàticament, els rols comencen a confondre's, sent l'espectador tan *performer* com ella. Esther Ferrer, fora de modes i *revivals*, ha seguit practicant, durant anys, la *performance* com ella l'entén: "com un art cru, ancorat en el real i que no permet moltes elucubracions estilístiques".

Ella no busca molts elements, sinó els més significatius i els mínims possibles, sent el seu cos la principal eina de treball.

Esther Ferrer. De la acción al objeto y viceversa. Diputación Foral de Guipúzcoa, Guipúzcoa, 1997, pp.13-20.

Pep Agut (Terrassa, Barcelona, 1961), a partir de la seva doble formació en la pràctica de la pintura i la fotografia, centra el seu interès en els problemes de la representació, del paper de l'artista i del lloc que ocupa l'art. Agut ha participat en exposicions individuals i col·lectives en institucions com el Museu d'Art Contemporani de Tel Aviv (1993) o el MACBA, Museu d'Art Contemporani de Barcelona (2000), entre d'altres. Ha participat en importants esdeveniments com la XLV Biennal de Venècia (1993), Prospekt 1996, la XI Biennal de Sydney (1998) i Art Unlimited, Basel (2004). També ha coordinat i format part de seminaris, conferències i debats sobre l'art. La seva obra està representada en destacades col·leccions públiques i particulars.

Esther Ferrer (Sant Sebastià, 1937) és coneguda tant per les seves *performances*, realitzades a nivell individual i col·lectiu dins del grup ZAJ (dissolt l'any 1996), com per la seva activitat plàstica amb fotografies treballades, instal·lacions, objectes, etc. Ferrer ha exposat en nombroses institucions públiques i privades com ara MNCARS, Círculo de Bellas Artes, Madrid; Koldo Mitxelena, Sant Sebastià; Centro Andaluz de Arte Contemporáneo, Sevilla; Galerie Donguy; Galerie Lara Vinci; Galerie Satellite, París; Musee for Samtidskunst, Dinamarca; Statsgalerie, Stuttgart, Alemanya; Museu Universitari de Ciència i Art, MUCA Roma, Mèxic DF; Museu Nacional de Belas Artes, Rio de Janeiro, Brasil. Actualment, en el museu Artium de Vitoria s'està mostrant una exposició retrospectiva de la seva obra (oberta fins el 08.01.12)

Joan Fontcuberta (Barcelona, 1955) exerceix un paper determinant en la fotografia contemporània a través de múltiples activitats com a artista, docent, assagista, editor, crític i comissari. La seva obra, que gira al voltant de la crítica de la versemblança de la fotografia, ha estat guardonada amb el Premio Nacional de Fotografía (1998) i el premi Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres (1994). El passat mes de novembre se li va concedir el Premio Nacional de Ensayo per la seva obra "La cámara de Pandora". Fontcuberta ha exposat a nivell individual i col·lectiu a centres com el Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Centro de Artes Reina Sofía (Madrid), Centre Pompidou (París), MOMA (Nova York) i Green Museum (Tòquio), entre d'altres.